

5. Ulusal Kurultay ve Yeni Kazakistan: Siyasal Mimari, İstişare ve Kurumsal Reform

Dr. Janar TEMİRBEKOVA

Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektörü

Türk halklarında kadim ve köklü bir müessese olan “kurultay”, Kazaklarda da tarihsel olarak hanların ve toplum önderlerinin kritik kararları istişareyle aldığı büyük meclis geleneğine dayanır. Modern dönemde Ulusal Kurultay (Ulttyq Quryltai), bu mirası çağdaş yönetim ihtiyaçlarına uyarlamak amacıyla oluşturulmuş bir danışma ve diyalog platformudur. Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev’in 2022’de başlattığı reform gündemiyle birlikte Kurultay, devlet ile toplum arasında düzenli istişareyi kurumsallaştırmayı; toplumsal uzlaşmayı, ulusal birliği ve kamu politikalarında kapsayıcılığı güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Kurultay’ın kurulumu, Tokayev’in dinleyen devlet yaklaşımını kalıcı bir mekanizmaya dönüştürme arayışının bir parçası olarak değerlendirilebilir (Akorda, 2022).

Bu çerçevede beşinci Ulusal Kurultay, 20 Ocak 2026’da Kızılorda’da düzenlendi ve Cumhurbaşkanı Tokayev’in konuşmasında vurguladığı üzere, Yeni Kazakistan vizyonunun bir sonraki aşamasına geçişin siyasal mimarisini daha net biçimde ortaya koydu (Akorda, 2026; The Astana Times, 2026). Toplantının mekanının Kızılorda olması, yalnızca sembolik bir tercih değil; Cumhurbaşkanının konuşmasında değindiği Aral havzası, su güvenliği ve bölgesel kalkınma gibi somut politika başlıklarıyla da uyumlu bir tercihtir (Akorda, 2026). Nitekim Kurultay tarihinin önceden onaylanması ve hazırlık sürecine ilişkin talimatların kamuoyuna açıklanması, toplantının planlı ve programlı bir istişare mekanizması olarak kurgulandığını göstermektedir.

İlk dört Ulusal Kurultay, beşinci toplantıda açılan reform başlıkları için kademeli bir birikim ve istişare zemini oluşturmuştur. 2022 yılında Ulitav’da gerçekleştirilen ilk Kurultay, Cumhurbaşkanı Tokayev’in konuşmasında vurguladığı üzere, Yeni Kazakistan anlatısının topluma mal edilmesi, ulusal birliğin güçlendirilmesi ve reformların katılımcı bir zeminde görüşülmesi fikrini öne çıkardı (Akorda, 2022). 2023’te Türkistan’da düzenlenen ikinci Kurultay, sorumlu vatandaş kavramını ve değerler ekseninde toplumsal etik konusunu merkezine alırken; gençlik politikaları, eğitim ve kültürün modernleşme sürecindeki rolünü daha görünür kıldı (Ulusal Kurultay, 2023). 2024’te Aıtırau’daki üçüncü Kurultay ise Adil Kazakistan söylemi çerçevesinde sosyal adalet, emek ve ücret adaleti temalarını öne çıkararak, toplumsal

modernleşmenin yalnızca ekonomik göstergelerle sınırlanamayacağına işaret etti (Ulusal Kurultay, 2024). 2025’te Burabay’da gerçekleştirilen dördüncü toplantı, kamu düzeni, bilgi ekosistemi, değerler ve bölgesel kalkınma gibi daha geniş bir gündemle Kurultay’ın toplumun nabzını tutan bir istişare mekanizmasına dönüştüğünü ortaya koydu (Sakenova, 2025). Bu toplantıların ortak paydası, reformların salt teknik düzenlemeler olmaktan çıkarak toplumsal meşruiyet üretmesi gerektiği fikrini pekiştirmeleridir. Dolayısıyla beşinci Ulusal Kurultay, önceki dört oturumda inşa edilen istişare kapasitesi ve değerler ile düzen ilişkisi üzerine kurulan, daha iddialı ve bütüncül bir kurumsal tasarım paketi olarak okunabilir.

Beşinci Ulusal Kurultay’ın ayırt edici yönü, reformları tek tek duyurmanın ötesine geçerek, devlet mimarisini sadeleştiren ve istişare mekanizmasını yeniden kurgulayan bütüncül bir çerçeve önermesidir. Cumhurbaşkanı Tokayev’in konuşmasında gündeme getirdiği anayasal reform paketi, 1995 anayasal modelinden temelden yeni bir siyasal sisteme geçiş vurgusuyla sunuldu (Akorda, 2026). Bu yaklaşım, reformların parçalı ve ad hoc düzenlemeler yerine, birbirini tamamlayan kurumsal bir tasarım olarak ele alınacağını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda iki stratejik hedef öne çıkmaktadır: Birincisi, temsil ile denge denetim mekanizmalarını daha sade, anlaşılır ve hesap verebilir hâle getirmek; ikincisi ise reform sürecini belirsizlik üretmeden, toplumsal rıza ve siyasal istikrarla birlikte ilerletecek bir çerçeve içinde yürütmektir (Akorda, 2026).

Bu kapsamda en çok ses getiren muhtemel adım, parlamentonun tek meclisli hale getirilmesi ve “Kurultay” adını alması önerisidir (Akorda, 2026). Tek meclisli model, yasama sürecini hızlandırma ve yetki/rol tekrarlarını azaltma potansiyeline sahiptir. Kazakistan gibi hızlı dönüşüm hedefleyen ülkelerde, reformların uygulama kapasitesini artırmak için karar süreçlerinin sadeleşmesi önemlidir (The Astana Times, 2026). Ancak bu sadeleşmenin demokratik kaliteyi zayıflatmaması açısından parlamento içi denetimin güçlendirilmesi kritik önem taşımaktadır. Bu çerçevede Cumhurbaşkanı Tokayev’in, önceki yönetim dönemlerinde uygulanan ve Cumhurbaşkanı tarafından doğrudan atanan milletvekillerine tanınan özel kontenjanın yanı sıra Kazakistan Halkları Asamblesi’ne

ayrılan özel kotanın da tamamen kaldırılmasını önermesi, yasama organının kurumsal olgunluğuna ve temsil eşitliğine duyulan güvenin bir göstergesi olarak öne çıkmaktadır (Akorda, 2026). Nitekim Cumhurbaşkanı Tokayev'in Ulusal Kurultay'da parlamenterlere yeni yetkiler verilmesini önermesi, tek meclisli modelde yasama organının denge ve denetim kapasitesini artırmaya yönelik bir yaklaşım olarak sunuldu (Akorda, 2026). Örneğin Yüksek Mahkeme yargıçlarının seçimi ve kilit kurumların atamalarında parlamentonun onay rolünün genişletilmesi gündeme getirildi (Akorda, 2026). Bu tür düzenlemeler, tek meclisli yapının hız avantajını, meşruiyet ve hesap verebilirlikle dengelemeyi amaçlayabilir.

İkinci büyük yenilik, Ulusal Kurultay ile Kazakistan Halkı Asamblesi'nin (APK) yerini alması planlanan Halk Konseyi (Halyq Kenesi) önerisidir (Akorda, 2026). Cumhurbaşkanı Tokayev, her iki yapının da tarihi misyonunu tamamladığını belirterek, daha geniş ve bütüncül bir ulusal diyalog platformuna ihtiyaç duyulduğunu ifade etti (Akorda, 2026). Halk Konseyi'nin 126 üyeden oluşması; etno-kültürel birlikler, maslihatlar ve kamu kuruluşlarından eşit sayıda temsil öngörmesi; üyelerin Cumhurbaşkanı tarafından atanması, buna karşılık başkanın üyeler arasından seçilmesi şeklindeki tasarım, kapsayıcılık ile yönetişimde düzenlilik iddiasını bir arada taşımaktadır (Akorda, 2026). Ayrıca Halk Konseyi'ne yasama girişimi hakkı verilmesinin gündeme getirilmesi, danışma organlarının yalnızca sembolik işlevlerle sınırlı kalmaması yönünde önemli bir işaret olarak sunulmuştur (Akorda, 2026). Bu düzenleme, Kurultay deneyiminde zaman zaman dile getirilen öneri çok, etki sınırlı şeklindeki eleştiriyi önlemeye dönük bir kurumsal tasarım arayışı olarak da yorumlanabilir. Yapının anayasal güvenceye kavuşturulmasının gündeme getirilmesi ise, önerilen modelin kurumsal süreklilik ve öngörülebilirlik sorularına cevap üretmeyi hedeflediğini göstermektedir (Akorda, 2026).

Üçüncü kritik başlık, Cumhurbaşkanı Yardımcılığı makamının ihdası ve halefiyet düzeninin netleştirilmesidir. Cumhurbaşkanı Tokayev, başkan yardımcısının Cumhurbaşkanı tarafından atanmasını ve parlamentonun çoğunluğu tarafından onaylanmasını; ayrıca temsil, parlamento ile ilişki ve toplumsal kurumlarla etkileşim gibi görevler üstlenmesini önerdi (Akorda, 2026). Daha da önemlisi, cumhurbaşkanlığı makamının erken boşalması halinde iki ay içinde seçim yapılması ilkesini tartışmasız bir temel kural olarak vurguladı (Akorda, 2026). Bu iki adım birlikte okunduğunda, amaç yalnızca idari koordinasyon değil, aynı zamanda siyasal sistemde meşruiyet üretiminin kesintisiz sürmesini sağlayacak bir geçiş güvenliği kurgusu olarak da değerlendirilebilir.

Kurultay'ın kalkınma ve rekabetçilik tarafında ise dijital dönüşüm ve yapay zekâ gündemi, beşinci toplantının gelecek kapasitesi perspektifini yansıtmaktadır. Dijitalleşme ve yapay zekânın küresel güç dengelerini yeniden şekillendirdiği, ülkeler arasında nüfus

büyükliğünden ziyade adaptasyon hızının belirleyici olacağı ve teknolojiye yatırımın ancak iyi yönetişimle anlam kazanacağı vurgusu, teknolojiyi başlı başına bir amaç değil, bir araç olarak konumlandıran daha gerçekçi bir çerçeve sunmaktadır (Akorda, 2026). Bu yaklaşım, dijital devlet projelerinde sıkça karşılaşılan teknoloji her şeyi çözer varsayımını sınırlama potansiyeline sahiptir; zira süreç iyileştirme, kurumsal kültür ve kamu yönetimi kapasitesi geliştirilmeden dijitalleşmenin sürdürülebilir verim üretmesi güçtür (Jeksenbai, 2026; Kaz.inform.kz, 2026). Dolayısıyla beşinci Ulusal Kurultay'ın dijital gündemi, yalnızca inovasyon hedefi değil; aynı zamanda yönetim reformu ile bütünleşmiş bir uygulama disiplini çağrısı olarak da okunabilir.

Ekonomi ve stratejik sektörler bağlamında, enerji güvenliği ve su güvenliği temaları da Kurultay'ın Kızılorda gibi çevresel kırılganlıkların yüksek olduğu bir bölgede yapılmasıyla anlam kazanmaktadır. Kurultay'ın genel çerçevesi, ülkenin uzun vadeli dönüşüm hedeflerinin (dijitalleşme, sanayi, altyapı) güçlü enerji ve kaynak yönetimi olmadan sürdürülemeyeceği fikrini pekiştirmektedir. Bu çerçevede Kurultay'da ortaya konulan dönüşüm vizyonu, enerji ve stratejik sektörlerin ötesine geçerek, ülkenin uzun vadeli kalkınmasının temelini oluşturan beşeri sermayenin güçlendirilmesini ve bu doğrultuda eğitim, bilim ve yüksek teknolojiye yapılan yatırımların somut sonuçlar üretmesini hedeflemektedir (Akorda, 2026).

Beşinci Ulusal Kurultay'ın ayırt edici yönlerinden bir diğeri de reform söylemini yalnızca kurumsal düzenlemelerle sınırlamayıp, tarihsel ve düşünsel bir süreklilik içinde yeniden anlamlandırma çabasıdır. Bu bağlamda Kurultay'da dile getirilen adil vatandaş vurgusu, Abay'ın tam insan öğretisi ve Hoca Ahmet Yesevi'nin ahlak merkezli dünya görüşüyle kurulan açık bir entelektüel hattı yansıtmaktadır. Kurultay'ın bu yaklaşımı, dönüşümü teknik bir modernleşme süreci olmaktan çıkararak, uzun vadeli ve değer temelli bir toplumsal yeniden inşa olarak konumlandırmaktadır. Nitekim Kurultay'ın yalnızca istişare değil, somut yasal çıktılar üreten bir mekanizma haline gelmesi, bu yaklaşımın kurumsal kapasiteyle desteklendiğini göstermektedir. Bu düşünsel sürekliliğin çağdaş düzlemdeki taşıyıcıları arasında üniversiteler özel bir konuma sahiptir (Temirbekova, 2026).

Geleceğin teminatı olan gençlerin ülkenin beşeri sermayesine katkısının artırılmasında üniversiteler kritik bir rol ve sorumluluk üstlenmektedir. Dijitalleşme, küresel rekabet ve çok katmanlı toplumsal dönüşüm süreçlerinin hız kazandığı günümüzde, genç kuşakların yalnızca teknik bilgiyle değil; aynı zamanda tarihsel bilinç, çok dillilik ve toplumsal sorumluluk duygusuyla yetiştirilmesi stratejik bir zorunluluk haline gelmektedir. Bu çerçevede üniversiteler, çağın gerektirdiği bilgi ve becerileri kazandırırken, bireylerin toplumsal aidiyet ve sorumluluk bilincini de güçlendirmeyi hedeflemelidir.

Bu misyonu somut biçimde hayata geçiren öncü kurumlardan biri olan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, bugüne kadar yetiştirdiği mezunlarla yalnızca Kazakistan'ın değil, genel anlamda Türk Dünyası'nın beşeri sermayesinin gelişimine önemli katkılar sunmaktadır. Üniversite, yürüttüğü yenilikçi eğitim ve araştırma faaliyetleriyle gençleri çağdaş bilgiyle donatırken; ortak tarih, kültür ve değerler etrafında bütünleşmiş bir gelecek vizyonunun inşasına da katkı sağlamaktadır. Cumhurbaşkanı Tokayev'in Adil Kazakistan hedefiyle uyumlu biçimde üniversite, adalet, sorumluluk ve toplumsal faydayı önceleyen bireyler yetiştirmeyi temel ilke edinmektedir. Bu yönüyle Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, yalnızca bir yükseköğretim kurumu değil, ülkenin ve Türk Dünyası'nın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sunan stratejik bir aktör olarak öne çıkmaktadır.

Bütün bu başlıklar bir arada değerlendirildiğinde, 5. Ulusal Kurultay konuşması; siyasi yapının yeniden düzenlenmesi, toplum ile devlet arasındaki istişare mekanizmalarının güçlendirilmesi ve ekonomik dönüşüm bağlamında dijitalleşme ile yönetim kapasitesinin geliştirilmesi gibi birden fazla reform alanına eş zamanlı vurgu yapmaktadır. Bu çerçeve, popülerleştirme değil, kurumsallaştırma üzerinden ilerleyen yapıcı bir reform anlatısı üretmektedir. Başarı ölçütü ise, önerilerin referandum ve yasal süreçler yoluyla meşruiyet kazanmasının ardından, yeni kurumların pratikte ne kadar hesap verebilir çalıştığı; parlamentonun genişleyen yetkileriyle yargı ve denetim alanlarında ne kadar etkin rol oynadığı; Halk Konseyi'nin istişareyi gerçek politika girdisine dönüştürüp dönüştüremediği olacaktır (Akorda, 2026; Zhexenbekov, 2025; Jeksenbai, 2026).

Sonuç olarak, 5. Kurultay'ın önerdiği reformlar, Yeni Kazakistan vizyonunu daha sistematik ve daha yönetilebilir bir çerçeveye yerleştirme arayışıdır. Halk Konseyi, istişarenin sürekliliğini anayasal güvenceyle sağlamayı hedeflerken; tek meclisli parlamento ve yeni yetki dağılımı, karar alma süreçlerinde hem hız hem de denge üretmeyi amaçlamaktadır. Başkan yardımcılığı ve halefiyet düzenlemeleri ise, demokratik meşruiyetin seçim yoluyla tazelenmesi ilkesini güçlendiren bir sistem sigortası olarak sunulmaktadır. Bu reformların ortak vaat ettiği şey, Kazakistan'ın küresel belirsizlikler karşısında iç düzenini daha dayanıklı hale getirerek kalkınma hedeflerini sürdürülebilir kılmaktır. Kurultay'ın olumlu ve yapıcı mirası, tam da bu noktada belirginleşir: Reformların yalnız ilan edilen hedefler olarak kalmaması, kurumların işleyişiyle toplumsal güvene dönüşmesi, bu reform sürecinin gerçek başarısını belirleyecektir.

Kaynakça:

Akorda (2022). Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev'in Ulusal Kurultay'ın I. oturumunda yaptığı konuşma. Alınan yer: https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyn-ulityk-kuryltaydyn-i-otyrysynda-soylegen-sozi-165458?utm_ Erişim tarihi: 22.01.2026.

Akorda (2026). Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev'in Ulusal Kurultay'ın beşinci oturumunda yaptığı konuşma. Alınan yer: <https://akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyn-ulityk-kuryltaydyn-besinshi-otyrysynda-soylegen-sozi-2005352>. Erişim tarihi: 22.01.2026.

Jeksenbai, Bibigül (2026). Ulusal Kurultay, toplumun dönüşümünün omurgasıdır. Alınan yer: <https://egemen.kz/article/404008-ulityq-quryltay-%E2%80%93-qogham-transformatsiyasynynh-arqauy>. Erişim tarihi: 22.01.2026.

Kaz.inform.kz (2026). 2026 yılı Dijitalleşme ve Yapay Zekâ Yılı olarak ilan edildi — Cumhurbaşkanı. Alınan yer: <https://kaz.inform.kz/news/2026-zhil-tsifrlandiru-zhane-zhasandi-intellekt-zhili-dep-ataladi-memleket-basshisi/>. Erişim tarihi: 22.01.2026.

Sakenova, Saniya (2025). Cumhurbaşkanı Tokayev yarın Dördüncü Ulusal Kurultay'a hitap edecek. Alınan yer: https://astanatimes.com/2025/03/president-tokayev-to-address-fourth-national-kurultai-tomorrow/?utm_ Erişim tarihi: 22.01.2026.

Temirbekova, Janar (2026). Adalet ve dönüşümcü liderlik anlayışı. Alınan yer: https://egemen.kz/article/403638-adiletlik-dgane-transformatsiyalyq-koshbasshylyq?fbclid=IwDGRzaAPgGL9jbGNrA-AYumV4dG4DYWVtAjExAHNydGMGYXBwX2lkDDM1MDY4NTUzMTCyOA-ABHmNfGhULHeCFBaBbrOWg2AiUvPzzc4doks8JJUlk9ik2BZkgWWedwk0n8jL_aem_EwfCLvGh4iFZL9fqgin-g&sfnsn=wa. Erişim tarihi: 22.01.2026.

The Astana times (2026). Tokayev, Ulusal Kurultay'da Yeni Kazakistan'ın siyasi mimarisini tanıttı. Alınan yer: https://astanatimes.com/2026/01/tokayev-unveils-new-kazakhstans-political-architecture-at-national-kurultai/?utm_. Erişim tarihi: 22.01.2026.

Ulusal Kurultay (2023). Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev'in II. Ulusal Kurultay'da yaptığı konuşma. Alınan yer: <https://quryltai.kz/kk/article/vystuplenie-glavy-gosudarstva-na-ii-zasedanii-natsionalnogo-kurultaya>. Erişim tarihi: 22.01.2026.

Ulusal Kurultay (2024). Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev'in III. Ulusal Kurultay'da yaptığı konuşma. Alınan yer: <https://quryltai.kz/kk/article/vystuplenie-glavy-gosudarstva-na-iii-zasedanii-natsionalnogo-kurultaya>. Erişim tarihi: 22.01.2026.

Zhexenbekov, Almas (2025). Kazakistan'ın Ulusal Kurultayı'nda siyasi reformlar ön plana çıkıyor. Alınan yer: https://qazinform.com/news/political-reforms-take-center-stage-at-kazakhstans-national-kurultai-54c8dc?utm_. Erişim tarihi: 22.01.2026.